

2011. július 12. kedd
Bírák könyve 21

Dr. Hodossy-Takács Előd

Benjámin törzsének helyreállítása

^{21,1}Az izráeli férfiak azután megesküdtek Micpában, hogy senki se adja leányát benjáminhoz feleségül. ^{21,2}De azután elment a nép Bételbe, és ott ültek estig az Isten színe előtt fennhangon sírva, nagy sírással. Bír ^{21,3}Mert azt mondták: Ó, Uram, Izráel Istene! Miért is történt ez Izráelben? Miért hiányzik ma egy törzs Izráelből? ^{21,4}Másnap korán fölkelt a nép, oltárt építettek ott, és égőáldozatokat meg békeáldozatokat mutattak be. ^{21,5}Akkor ezt mondták Izráel fiai: Van-e valaki, aki nem jött el Izráel törzsei közül az Úrhoz, a gyülekezetbe? Mert az az erős eskü hangzott el, hogy aki nem jön el az Úrhoz Micpába, halállal bűnhődjék. ^{21,6}Izráel fiai ugyanis megszánták testvérüket, Benjámint, és azt mondták: Kívágotott ma egy törzs Izráelből! ^{21,7}Honnan szerezzünk feleséget a megmaradtaknak, hiszen mi megesküdtünk az Úrra, hogy nem adjuk hozzájuk leányainkat feleségül. ^{21,8}Ezért mondták: Van-e valaki Izráel törzsei közül, aki nem jött el az Úrhoz Micpába? És kitűnt, hogy Jábés-Gileádból nem jött el senki a gyülekezet táborába. ^{21,9}Mert amikor számba vették a népet, kitűnt, hogy senki sem volt ott Jábés-Gileád lakosai közül. ^{21,10}Akkor elküldött oda a népközösség tizenkétezer harcost, és megparancsolták nekik: Menjete, hányjátok kardélre Jábés-Gileád lakosait, még az asszonyokat és gyermekeket is! ^{21,11}Ezt tegyétek: Irtsatok ki minden férfit és minden olyan nőt, aki férfival hált! ^{21,12}Találtak azonban Jábés-Gileád lakosai között négyszáz hajadon leányt, akiknek még nem volt férfival dolguk, nem háltak senkivel. Ezeket elvitték a silói táborba, amely Kánaán földjén volt. ^{21,13}Akkor követeket küldött az egész népközösség, hogy beszéljenek a benjáminiakkal, akik a Rimmón szikláján voltak, és hirdessék ki nekik a békességet. ^{21,14}Benjámin azonnal vissza is tért, és nekik adták azokat, akiket életben hagytak a jábés-gileádi nők közül. De így sem jutott nekik elég. ^{21,15}A nép bánkódott Benjámin miatt, mivel az Úr ilyen rést ütött Izráel törzsein. ^{21,16}Ezért a népközösség vénei ezt mondták: Honnan szerezzünk feleséget a megmaradtaknak? Hiszen elpusztultak a benjámini asszonyok. ^{21,17}Ezt mondták ugyanis: A birtok a megmenekült benjáminiaké, mert nem szabad eltörölni egyetlen izráeli törzset sem. ^{21,18}De mi nem adhatjuk hozzájuk leányainkat feleségül, mert ilyen esküt tettek Izráel fiai: Átkozott az, aki feleséget ad Benjáminnak! ^{21,19}Akkor ezt mondták: Évenként ünnepet tartanak az Úrnak Silóban, amely Bételtől északra fekszik; attól az országúttól keletre, amely Bételből vezet Sikembe, Lebónától pedig délre van. ^{21,20}Ezt parancsolták tehát a benjáminiaknak: Menjete el, és álljatok lesbe a szőlőkben. ^{21,21}És ha látjátok, hogy jönnek a silói leányok, körtáncot járva, akkor jöjjetek elő a szőlőkben, és ragadjon el mindenki magának egyet a silói leányok közül, azután menjete el Benjámin földjére! ^{21,22}Ha pedig eljönnek az apák vagy a testvérek, hogy pereljenek velünk, akkor ezt mondjuk majd nekik: Könyörüljete rajtuk, hiszen nem tudtunk mindenkinek háborúban feleséget szerezni, ti pedig nem úgy adtátok nekik őket, ezért nem terhel vétek benneteket. ^{21,23}Így cselekedtek tehát a benjáminiak, és ahányan csak voltak, feleséget vittek maguknak a táncolók közül, elrabolván őket. Azután elmentek és hazatértek örökségükbe, felépítették városaikat, és letelepedtek azokban. ^{21,24}Izráel fiai pedig ezek után szétoszlottak, mindenki a maga törzséhez és nemzetségéhez. Elment tehát onnan mindenki a maga örökségébe.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

21. fejezet – Micpától a lányrablásig

Az utolsó fejezetnek azt a címet is adhatnánk: ha nem elég nagy a baj, még mindig lehet rontani a helyzeten. Az a legmegdöbbentőbb, hogy ugyanolyan sebtiben hozott döntésekkel próbálják meg orvosolni a krízist, mint amilyenekkel előidéztek a bajt. Közben pedig siránkoznak az Úr előtt, és kérdezzetik: miért történt mindez?

1–5. vers: Eskü Micpában

Micpába gyülekeznek össze Izrael fiai, itt tárják Isten elé saját vétkeik következményét. Drámai fordulatot látunk itt: mintha Gibeá üszkös romjai közt döbbentek volna rá Izrael fiai, mit is tettek. Hol van már a hadba vonulók büszkesége? Mintha csak itt emlékeznének vissza: az egész a lévita erősen kozmetikázott beszámoló-jával kezdődött. Bűnt akartak megtorolni, de a helyzet nem letisztult, hanem egyre rosszabb lett. Micpában mindenesetre elhangzik két eskü, és egyik sem a nép okulásáról tanúskodik. (1) Esküvel kötelezik magukat, hogy nem adják lányaikat benjáminnak feleségül. A szöveg logikája alapján arra kell következtetnünk, hogy ez az eskü még a harc kirobbanása előtt hangzott el, hisz az elbeszélésben a csata után már a bánkódás, a helyreállítás (szintén önféjű!) motívuma a hangsúlyos, a micpai fogadalom után olvasunk ugyanis a bételi bánkódásról. (2) A másik eskü a távolmaradók szankcionálására vonatkozik. Nem kizárt, hogy ez is még a harc kibontakozása előtt esett meg. A távolmaradás problémáját érinti az 5. fejezet is, Jefte példája alapján pedig arra gondolhatunk, hogy a fogadalmakat a hadba vonulás előtt kellett megtenni. Az sem kizárt azonban, hogy ez, az 5. versben említett fogadalom a legelső, amivel a a harcba kényszerítést kívánták elérni. Amennyiben ez az idői elhelyezés helyes, akkor a polgárháború krónikája a következőképp alakul: 1. előkészületek és fogadalmak (Micpa, távolmaradók átka, házasság tiltása); 2. harc (20,18–48 eseményei); 3. események Bételben, gyász és helyreállítás. Ennek a rekonstrukciónak egy gyenge pontja van: Jábés-Gileád távolmaradásának még az elején, Micpában fel kellett tűnni, de csak most idézik ezt fel. Ennek oka lehet az a kapkodó felvonulás, amit az előzőekben láttunk – ki ér rá ilyesmit megtorolni, mikor még a feladat elvégzetlen?

6–14. vers: Feleségek Jábés-Gileádból

A Benjámint sirató Izraeliták valami megoldáson törnek a fejüket - és találnak is olyat, ami méltó folytatása eddigi lépéseiknek. Egyszerre nem tűnik túl nagy árnak még Jábés-Gileád elpusztítása sem. A baj ott van, hogy a polgárháborút *cherem*-ként vívták meg, vagyis nem maradt zsákmány, hanem teljes elpusztításra törekedtek. Így a harc hevében a nőket is megölték, és a hatszáz megmaradt bujdosónak nincs felesége. A megoldás: Jábés-Gileád lemészárlása, és az ott élő hajadon lányok elrablása. Némi kis reményt ad, hogy a szöveg végül nem mondja ki, hogy ténylegesen lemészárolták volna az ott lakókat, csak a lányok elhurcolásának tényét erősíti meg a 12. vers. A város Saul trónra lépésekor fontos szerepet játszott (1Sám 11), ezért gyanítható, hogy ez alkalommal a mészárlás biztos elmaradt. Négyszáz férfi gondja mindenesetre megoldódott.

15–24. vers: Lányrablás

Az elképzelhető legagyafúrtaabb megoldást eszelik ki – az ünnep idején raboljanak maguknak feleséget az ünnepi körtáncot járó lányok közül mindazok, akiknek nincs. Az ünnep valószínűleg egy szüreti mulatság volt, de nem ez a lényeg: ez az Istennek tett ígéret megkerülése. Az olvasó persze nem tud másra gondolni, csak arra: nem lett volna egyszerűbb egyáltalán nem tenni elkapkodott ígéretek?

25. vers: Konklúzió

Ez a lakonikus, és az utolsó fejezetekben többször ismételt megjegyzés nem csupán jelen elbeszélésünknek, hanem az egész könyvnek is méltó lezárása. Megállapításával aligha vitatkozhat az olvasó: ahol ilyen események történnek, ott valóban felütötte a fejét az anarchia, és valaminek történni kell. Ezzel könyvünk alapot vetett a következő elbeszélések, a királyság felé vezető út, és a király-ideológia teológiai legitimizálása felé. De ez már kívül esik a Bírák könyvének elemzésén.

Prédikációvázlat

Gyógyítható-e az erőszakosan ejtett seb erőszakos cselekedettel? A kérdés merőben költői, mégis a történet lényegét érinti. Az első felvonásban egy nagy csapat síró, gyászoló férfit látunk, akik Isten előtt zokognak, és kérdik: miért? Miért történt mindez? Miért hiányzik egy törzs Izraelből? Persze azok, akik figyelmesen végigolvasták a Bírák könyvét, a másodperc törtérsze alatt már mondják is a választ: azért, mert ti, vagyis a mostani siránkozó, elrontottatok! Nem Isten hibája először is az, hogy Izrael fiai eltértek a kijelölt, maguk választotta szövetségi útról. Nem Isten hibája az sem, hogy nem hallgattak a figyelmeztetésre. Az sem, hogy nem értettek a jelekből – és az sem, hogy engedték elhatalmasodni soraikban a bűnt (Gibeá lakói). Az pedig végképp nem, hogy önféjű módon nem tudakozzák az Ő akaratát, hanem csak utólag keresnek igazolást a tetteikhez. Amit a nép itt csinál, az a legegyszerűbb: elrontani valamit, aztán pedig Isten előtt zokogni és tőle kérdezni: miért?

Amerikában, a szeptember 11-i terroristámadások után sokan kérdezték: miért engedte ezt meg Isten? Egy igehirdető válaszolt: miért most jut eszetekbe Ő? Amikor kizártatok az életetekből, miért nem gondoltatok rá? De nem kell a tengerentúlra menni hasonló gondolatokért: Istent nem elég akkor keresni, mikor nekünk sürgősen szükségünk van Rá. Istent a mindennapokban kell keresni, az Ő akaratát folyamatosan tudakozni szükséges, vele vagy mindennapjainkat éljük, vagy egyáltalán nem élünk vele. Ne akkor kérdezzük, hogy miért engedi Isten az ország romlását, amikor gyülekeznek a viharfelhők, hanem akkor keressük Istent, mikor békeidőben felüti fejét az istentelenség. Amikor jól mennek a dolgok, akkor kell nevén nevezni a bűnt. Meg kell szólalni, amikor évi százezerszám dobják el a meg sem született életet, és akkor is, mikor nagy hangon követelik a drogliberalizációt; amikor a kisember nem számít, amikor a bankok profitja az egyetlen szempont, amikor emberek maradnak egészségügyi ellátás nélkül, és a sort lehet folytatni. Isten nem a bajban keresendő, illetve: ha valaki csak akkor keresi, mégpedig számon kérően, nagyon valószínű, hogy nem találja meg.

Izrael fiai nem találnak értelmes megoldást a bajra, amit ők okoztak. Érzik, hogy valamit tenni kell, a hiányzó törzset helyre kell állítani, de elkapkodott ígéretük, mint Jefeé is, égeti őket, megköti a kezüket. Tehetetlenségre kárhoztatták saját magukat! A megoldás ... olyan, mint az eddigiek. Lányrablást szerveznek Benjámín maradt férfiainak, méghozzá két részletben. Először Jábés-Gileád lányait hurcolták el, másodsor pedig az ünnepi táncot járó lányok közül rabolnak el mintegy kétszázat. Erővel orvosolják az erőszak következményét. Ebben a részben csak az a meglepő, hogy a rabolt feleségekkel a legnagyobb békességben szervezik újra a törzset, felépülnek és benépesednek a városok. Akkor igazuk volt ezeknek az embereknek? Hozhat gyógyulást az erőszak? Nem. Itt ugyanis az alapvető bűn mélyebben húzódik meg. Az istentelenségben, az eredetileg megtett ostoba fogadalomban. A lányrablást Isten nem igazolja, hanem a rossz emberi megoldást is felhasználja saját bűnbocsátó kegyelmének gyakorlása közben, és ez egész más. Nem igazolja a tettet! Ezért a példa nem követhető, nem helyeselhető, nem igazolható; viszont Isten nagy neve magasztalendő, amiért ő a gonoszt is jóra tudja fordítani!